

Preparatiu per emprendre el viatge a l'apassionant "galàxia ado" Xulio C. Iglesias

---

Fa molt de temps en una galàxia propera, molt propera...

En primer lloc m'agradaria agrair la invitació a aquest Congrés de Lleure Educatiu. Tinc la gosadia de ser aquí dalt i no allà baix, que seria el més lògic, perquè parteixo d'una teologia i una pedagogia narratives que estic convençut que la Fundació Pere Tarrés, i la majoria dels presents, defenseu i viviu.

Una teologia a l'estil de la que seguia la comunitat de Marc, què creativa!, a través de la qual explicaven un clar missatge amb una narració basada en fets reals (i que després copiarien les *pelis* americanes).

Una pedagogia a l'estil de Joan Bosco, qui amb un simple fullet sobre educació, unes biografies d'adolescents i la seva pròpia, ha estat inclòs en el llistat de pedagogs que s'estudien a la universitat. (Però, què ha escrit? Es pregunten els teòrics de l'educació).

Primer de tot, m'agradaria deixar clara la premissa de la qual parteixo: la "galàxia ado" no es refereix exclusivament a una franja d'edat, sinó a un estil de vida.

Una galàxia on hi ha milions de planetes específics i diferents que viuen "actituds ado". No parlem simplement d'una edat, que també, sinó d'una manera de vida, d'uns valors concrets que triomfen, atès que aquesta perspectiva és molt més ampla i abraça molt més que una franja d'edat.

Té sentit, doncs, en un món adolescent..., parlar d'adolescents? Defenso que no hi ha "ado" sinó que hi ha "un món ado", on els valors ado regnen, on hi ha homes/dones amb "actituds ado". Crec que reflexionar sobre els adolescents en si és molt interessant, partint de la definició que un sociòleg va fer el seu dia i que em va impactar força: "un adolescent és un adult sense censura".

Per tant, el que aquí s'afirma ens val per a tots i totes. És recomanable. I per als de la "galàxia ado" seria gairebé, gairebé obligatori. (Igual que el que m'indiquen a mi amb un infart a coll des de fa tres anys: sense sal, sense fumar, sense alcohol i més passejar. Em diuen: Hauria de ser per a tothom, però per a tu és obligatori!).

Un exemple evangèlic és el text del famós jove ric que pel fet de ser ric no seguia Jesús. El més curiós del cas és que tots, els creients, afirmem que és un jove ric perquè ho diu Mateu, però Lluc i Marc parlen de l'adult ric. Tots ens comportem com adolescents!

Algunes imatges-definicions per anar obrint boca.

Abans de continuar, crec que és interessant aclarir termes. No parlaré des d'estudis científics. Parteixo de la realitat, de la meua realitat, que espero que sigui extrapolable a la vostra.

- Un senyal de trànsit d'obres amb fons blanc! Això és un "ado".

En els nostres viatges amb cotxe trobem centenars de senyals de trànsit. M'aturo en una de simpàtica: "Obres". El fons hauria de ser sempre groc, perquè s'entén que hauria de

senyalitzar alguna cosa provisional. Però la meua experiència em diu que també hi ha aquest senyal amb fons blanc, és a dir, que indica que alguna cosa és permanent. Hi pot haver obres permanents? Crec que és una bona definició de "ado": un senyal d'obres amb fons blanc.

- **Una hoste/essa d'un avió explicant la seguretat (la salvació, la felicitat). Això és un educador/a d'un "ado".**

Quan viatgem en avió, abans de l'enlairament, l'hoste/essa ens explica amb gestos (alhora que escoltem una veu enllaunada) com hem d'actuar en cas que hi hagi algun incident a l'avió. Si us hi fixeu, gairebé ningú li fa cas (o això sembla): uns xerren entre si, d'altres continuen llegint, alguns van escoltant música, la majoria s'estan acomiadant o xerrant pel mòbil... Jo sí que els faig cas, sempre hi estic atent.

Crec que els que som educadors d'"ados" tenim vocació d'hoste/essa. Fa l'efecte que no ens fan ni cas, però... Van a l'avió amb nosaltres i comptaran amb nosaltres en tot moment (tant en els moments tranquils com en els difícils).

Alerta! Aquí ja hi ha una pista significativa. Això es fa tant en els vols barats com en els cars. Encara que s'expliqui en monitors/pantalles per a grups, o per a cada seient..., el/la hoste/essa SEMPRE ho explica. La tecnologia sola, en moments clau, no ens serveix.

- **Una sèrie de televisió: Els Simpson.**

Deixant de banda el claríssim adolescent de la sèrie, l'encantador i panxut Homer, em centraré en la relació Homer-Bart, perquè crec que aquesta és l'autèntica relació amb un "ado". En la majoria dels capítols Homer "estrangula amb amor" a Bart (sic.). Crec que això reflecteix molt bé la relació amor-odi tan nostra en aquesta "galàxia ado": admiració-decepció, autenticitat-incoherència, reflexió-impulsivitat...

Un cop aclarit el terme sobre el qual estem dissertant (en forma narrativa i caricaturesca, com haureu notat) llançaré una proposta sobre el que hauríem de tenir en compte per viatjar a aquesta galàxia tan propera com és la "galàxia ado".

- **Dos verbs clau: Estimar i creure.**

Estimar l'"ado" que tenim al davant i creure en ell, en "els nostres" ado.

No parlo del "ado" que sortien en els estudis de la Fundació Santa Maria o de l'INJUVE. No parlo dels "ado" idíl·lics. No! Parlo dels "ado" que m'han tocat com a companys de viatge, dels meus "ado" conveïns, dels "ado" de carn i ossos, dels meus "ado-ado".

I el nostre estimar s'ha de traduir en afecte: amor que es mostri i es demostri. Que no dubtin que els estimem, que ens agrada el seu món.

I el nostre creure es traduirà també en somiar junts, somiar amb ell/a, construint junts aquest somni.

Concretant...

- Propostes il·lusionats, atractives, vitals...
- Partir de les seves preguntes, inquietuds, situacions...

- **A foc lent: *carpe diem* a càmera lenta.**

Els seus ritmes són molt diferents. No coincideixen amb els nostres. Amb ells hem de tenir molta, molta paciència. Cal saber "estar" per acollir, escoltar, animar... Posar-se a tir, amb

paciència. No podem ni hem de tallar la corda, tancar finestres ni portes (i menys amb cops de porta!). No podem construir, en aquesta Europa de la vergonya, ni filats, ni tanques, ni murs, ni fronteres, ni col·lectives ni personals.

I ens hem de proposar aprendre a assaborir cada instant de la vida: el *carpe diem*, però a càmera lenta. Aprendre a saber esperar, desitjar, aconseguir...

En un món ja no líquid, sinó lliscant, davant la rapidesa, la cultura de l'instant. Hem de proposar el silenci, allò lent, allò gratuït (allò que no val per a res, però dóna sentit), el fet d'aturar-se, d'assaborir cada detall... Per no consumir-se consumint, per no usar i llençar (desconnectar) de les relacions i les experiències.

Un petit incís sobre aquesta qüestió:

No sé si coneixeu l'autèntica història de Peter Pan. No parlo de la recreada per una certa multinacional de la diversió i l'audiovisual. ¿Peter Pan, el nen que no volia créixer? Depèn, com diem els gallecs. Quan va voler tornar a casa es va trobar amb les finestres de la seva habitació tancades, i el seu llit, amb un altre nen. Els seus pares ja no l'esperaven! *Cuidadiño* (compte) amb les nostres finestres tancades!

Concretant...

- Estar, saber esperar, posar-se a tir.
- Llançar propostes contagiades de silenci, perdó, gratuïtat, admiració, solidaritat pràctica real, delit...
- Recuperar la moviola: al final de l'activitat, diàleg sobre el que s'ha fet, a càmera lenta.

- Jugant a casa: Distàncies curtes.

Dic que juguem a casa quan funcionen les distàncies curtes. Hem de ser experts del tu a tu, en la baralla cos a cos (sic.). Experts en el dialogar sense públic ni màscares, en la presència que sap descobrir allò autèntic i l'autèntic "ado". Els mítings per convèncer són del segle XX, no del nostre. I tampoc no ens valen les trobades digitals; poden ajudar, sí, però no podem basar-nos només en aquestes trobades.

D'altra banda, hem d'estar atents a les dreceres. Hi ha d'haver distància educativa: aquí el col·lega no triomfa. Ni podem, ni hem de ser col·lega. Acompanyant amb amistat incondicional i asimètrica, sí; no hi pot haver la mateixa distància d'ells cap a tu, que de tu cap a ells.

Hauríem de ser quelcom semblant a les onades de les rieres gallegues de l'Atlàntic, les onades que amb suavitat s'acosten i amb suavitat s'allunyen. Aquest és l'equilibri! M'hi apropo fins on em deixa, i m'hi allunyo quan no s'hi construeix res. La imatge de la marea ens ha d'ajudar a viure l'art (no la ciència) d'educar. Res de marees vives, ni de bon tros, tsunamis. Compte d'acostar-se massa i amb aquells imants forts que ho arrosseguen tot.

Concretant...

- Descobrir la seva armilla reflectant: Es fa servir per cridar l'atenció, ens esgarria la foto amb els seus reflexos... Acostar-s'hi i ésser capaços d'animar-lo/a que es tregui l'armilla (això sí, en els moments tranquils, mai en els moments arriscats. Aleshores, ni ho intentem).
- Practicar una relació a l'estil WiFi.
- Mostrar una actitud "GPS": acompanyar i corregir sense bronca partint de la realitat sense jutjar-la, sempre en positiu.

- Viure una relació d'amistat clara (sense trair-nos ni vendre'ns), incondicional i alhora asimètrica.
- Apostar per una pedagogia de l'aliança: confiança + llei.

- "Escoltants" que acompanyen.

No es tracta de sentir-hi, que és quelcom mecànic. La clau rau en escoltar amb intencionalitat: Deixem el wasap, deixem l'ordinador, deixem el diari, deixem de veure la tele..., i ens centrem en tu. En aquest moment tu ets el més important que em passa i et dedico tot el meu jo. Les multitasques en les relacions humanes són un fracàs, i en el "món ado", més encara.

Aquest tipus d'escolta ens permet estar a atents als matisos, claus en tota relació humana. I més en el "món ado".

Els creients hem de fer un relectura del llibre de l'Èxode des del "món ado", en sintonia a la de la Teologia de l'alliberament. Per aprendre a acompanyar com Jahvé ho va fer amb el poble d'Israel. Hem de sortir de la dependència i de les falses seguretats que esclavitzen –la infantesa–, per endinsar-nos de valent en el "desert ado", per així arribar a la terra promesa (sic.) del món adult. Ja sé que els que coneixen la Bíblia segons els Simpson no em captaran al 100%, però per això hi ha els experts.

Ens toca ser, més que no pas dirigents, acompanyants; contagiar, més que no pas ordenar; fer en comú, més que no pas manar fer. "Perdre" temps (sic.) amb ells/es.

Concretant...

- Tenir cura de la formació teòrico-pràctica en acompanyament personal i d'ambient.
- Conjuguar els verbs escoltar, dialogar i contagiar.
- Usar les paraules, sí, però els fets són "la prova del cotó fluix", aquesta és la base.
- Trobar la clau tot apropant-nos des de la quotidianitat, la informalitat... no esperar que s'apropin ells!

- Amb metes volants que condueixin a l'horitzó de sentit. Un "projecte ado" com la volta ciclista.

Els nostres projectes han de tenir metes, lògicament, però aquest horitzó de sentit, aquesta meta, ha de passar per moltes metes volants, com en la volta ciclista. Hem d'oferir petits reptes amb data de caducitat (com els antics iogurts). Això sí, han de ser metes "competencials" (sic), pràctiques, que parteixin dels seus centres d'interès, que els/les ajudin en la seva vida quotidiana, que els/les ajudin a aterrar. I aquí està present la paraula màgica: Acompanyament!

Importa menys el què, que el per a què. Si dels "ado" parteix una proposta, el deure de l'equip animador és descobrir en aquesta proposta el que els/ens ajuda a créixer, a madurar... L'estètica, l'embolcall (l'activitat), és d'ells, els "ado"; els valors (l'ètica) és d'ells amb l'equip animador. Simplificant: Ells, els "ado"; el projecte de lleure, amb nosaltres, la intencionalitat.

D'aquí la importància de saber planificar i projectar partint de la seva proposta i realitat, no des d'un despatx sense finestres.

La capacitat de sorpresa és important en aquest moment. No podem deixar-nos atrapar pel passat o per visions idíl·liques. Hem de deixar-nos sorprendre. Assumir que el canvi és

possible ens pot ajudar en la nostra tasca. Saber distingir entre el *bla, bla, bla* i la vida: la seva vida!

Això sí, hem d'assumir el criteri preventiu: potenciar el millor de cada un/a, posar-los/es (i posar-nos) en les millors condicions perquè un se'n surti i es sorprengui, fins i tot ell/a mateix/a, del producte resultant.

Concretant...

- Educar en el dia a dia en l'equilibri d'un cotxe (una vida) amb llums de curta i de llarga distància.
- Planificar partint de la "meva" realitat i el meu context, i dels "meus" ado.
- Tenir cura de la infància i de la preadolescència (abans del món ado), l'equip d'animadors, (amb el món ado), i la comunitat de referència que és el món adult coherent amb el que s'ha viscut (post ado).

- A l'estil d'un foc de campament.

Es tracta de sentir-nos units, sorpresos, atrets per aquest foc de diferents colors en moviment. Escoltant amb alegria i temor els sorolls que ens envolten. Participant de la màgia de la nit i la seva ambigüitat. Estant a l'aire lliure, amb el firmament d'estrelles o de núvols (com a la meva Galícia) i amb l'aire (de l'esperit) bufant com a únic sostre. Mostrant una actitud activa i participativa: tots al voltant d'un centre d'interès, un projecte, que il·lusiona, creat i alimentat per tots/es. Des de diferents perspectives, interessos, distàncies...; al costat de, abrigats o no, però actius, conscients que a cada un li afecta d'una manera diferent.

Molt diferent al "grup ado estufa" que es troba molt i molt unit a l'escalfor i tancat sobre si mateix, però sense gaire futur.

Això és defensar el protagonisme juvenil de veritat, no en papers. Crec que hauríem de reflexionar en aquesta clau (si no s'ha fet ja) el món esportiu d'equip amb adolescents (però no només el del futbol, és clar). Crec que ens donaria moltes pistes: l'entrega, l'esforç, el valor de l'equip, la tensió, la fidelitat... Totes les dimensions de la persona implicades, el protagonisme, la influència en la vida quotidiana. Ho deixo perquè algú dels presents agafi el testimoni d'un estudi seriós per aplicar-lo a altres ambients educatius de lleure.

La proposta és recolzar-nos en la raó, mai en la imposició. Sense mentides. Sense entendre l'autoritat com a *potestas* (domini), sinó com *auctoritas* (exemplaritat). Amb diàleg. Tenint present el "70 vegades 7", que significa infinit. Sense tarimes psicològiques. Horitzontalitat davant la verticalitat.

Concretant...

- Cal saber emprar les tres vies d'apropament al "ado": la raó (cap), l'afectivitat (cor) i la praxi (mans i peus).
- Hem de poder dir al final d'una història compartida amb un "ado": "Encara que de vegades no vaig dir tot el que sabia, mai no et vaig mentir".
- Potenciar AeS, projectes, empreses, aventures autogestionades, compromisos grupals i personals...

- Creativitat al poder

Apostem per la creativitat i allò alternatiu: Que no se'ns escoli l'ambient neoliberal i materialista en el lleure! No ens pot valer més del que ja coneixem. No podem repetir el de sempre, però amb altres formats. Hem de somiar i dissenyar altres escenaris, altres projectes, altres sensibilitats, altres horaris...

El cafè per a tots no ens val! La nostra casa pot i ha d'oferir una diversitat de propostes que arribi a com més "ado", millor.

Complementem el *Citius, altius, fortius* (locució llatina que significa "més ràpid, més alt, més fort") amb el "més feble, més lent, més baix" del Subcomandant Marcos.

Concretant...

- Somiar (que no roncar) junts.
- Llançar una flexibilitat d'ofertes.
- Formar-nos permanentment com a agents de l'equip animador.
- Treballar en xarxa.
- Actuar amb equips diversos: "més lent, per arribar més lluny".

Acabo amb una escena d'una pel·lícula i un poema.

L'escena és de la pel·lícula de ciència ficció nord-americana, *El joc d'Ender (Ender's Game)*, de 2013, dirigida i escrita per [Gavin Hood](#).

Al final, quan Ender es veu celebrant amb el seu equip la victòria (en una simulació que destrueix el planeta enemic desprotegint la seva flota) ell mateix descobreix que va ser realitat i reconeix que no hauria fet el que va fer arriscant tantes vides i destruint un planeta sencer. Ell mateix afirma que no va ser un heroi, que va ser un assassí.

Els educadors i educadores d'adolescents crec que podem extreure com a conclusió que no hem de confondre la vida amb un joc. El lleure educatiu va molt més enllà de les activitats i els projectes. Construïm o destruïm persones.

I acabo amb poesia, que com tots sabem és una arma carregada de futur. El poema "Educar", de Gabriel Celaya, que jo crec que reflecteix perfectament un educador/educadora d'adolescents.

Educar es lo mismo
que poner un motor a una barca...
Hay que medir, pesar, equilibrar...
y poner todo en marcha.

Pero para eso,
uno tiene que llevar en el alma
un poco de marino...
un poco de pirata...
un poco de poeta...
y un kilo y medio de paciencia concentrada.

Pero es consolador soñar,
mientras uno trabaja,
que ese barco, ese niño,
irá muy lejos por el agua.

Soñar que ese navío
llevará nuestra carga de palabras
hacia puertos distantes, hacia islas lejanas.

Soñar que, cuando un día
esté durmiendo nuestra propia barca,
en barcos nuevos seguirá
nuestra bandera enarbolada.